

ISH BILAN BANDLIK VA IQTISODIY RIVOJLANISH: STATISTIK TAHLIL

TDIU, Iqtisodiy statistika kafedrası
dotsenti

Akbarova Barno Shuxratovna,
b.akbarova@tsue.uz

TDIU, Statistika yo'nalishi 3-bosqichi
talabasi

Hamroyev Sherzodbek Alisher o'g'li
E-mail: hamroyev12@icloud.com

Abstract

This scientific article is devoted to the statistical analysis of the employment rate and its impact on economic development processes. The labor market is an important component of the economy of any state, and its stability and efficiency are one of the main factors of economic growth. The unemployment rate, the distribution of employment by sector, the employment of youth and women, and how labor productivity affect the economic development process are scientifically and statistically analyzed.

The research studies the trends in employment in Uzbekistan in recent years, examines the main factors of labor market development and the dynamics of the unemployment rate. This article statistically substantiates the relationship between employment and economic growth using regression analysis, multivariate analysis, and time-series methods.

Sustainable development of the labor market leads to an increase in incomes of the population, a decrease in poverty, and an improvement in macroeconomic indicators. Therefore, the article also puts forward recommendations for improving

employment policy. Strategic measures are proposed to reduce unemployment, stimulate the transition from the informal sector to the formal labor market, increase labor productivity, and create new jobs.

It also analyzes international experience in employment and economic development and emphasizes the importance of developing effective strategies suitable for Uzbekistan. This article serves as an important scientific resource for researchers, economists, and policymakers in the areas of labor market policy formulation, improving the effectiveness of economic reforms, and ensuring social stability.

Абстрактный

Данная научная статья посвящена статистическому анализу уровня занятости и его влиянию на процессы экономического развития. Рынок труда – важная составляющая экономики любой страны, а его стабильность и эффективность – один из главных факторов экономического роста. Научно и статистически анализируются уровень безработицы, распределение занятости по отраслям, занятость молодежи и женщин, влияние производительности труда на процесс экономического развития.

В рамках исследования изучены тенденции занятости в Узбекистане за последние годы, рассмотрены основные факторы развития рынка труда и динамика уровня безработицы. В данной статье представлено статистическое обоснование взаимосвязи между занятостью и экономическим ростом с использованием регрессионного анализа, многомерного анализа и методов временных рядов.

Стабильное развитие рынка труда приводит к увеличению доходов населения, снижению уровня бедности, улучшению макроэкономических показателей. Поэтому в статье также выдвигаются рекомендации по совершенствованию политики занятости. Предлагаются стратегические меры по снижению уровня безработицы, стимулированию перехода от неформального сектора к формальному рынку труда, повышению производительности труда и созданию новых рабочих мест.

Также анализируется международный опыт занятости и экономического развития, подчеркивается важность разработки эффективных стратегий, подходящих для Узбекистана. Данная статья служит важным научным ресурсом для исследователей, экономистов и политиков по направлениям формирования политики на рынке труда, повышения эффективности экономических реформ и обеспечения социальной стабильности.

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqola ish bilan bandlik darajasi va uning iqtisodiy rivojlanish jarayonlariga ta'sirini statistik tahlil qilishga bag'ishlangan. Mehnat bozori har qanday davlat iqtisodiyotining muhim tarkibiy qismi bo'lib, uning barqarorligi va samaradorligi iqtisodiy o'sishning asosiy omillaridan biridir. Ishsizlik darajasi, bandlikning sektorlar bo'yicha taqsimlanishi, yoshlar va ayollar bandligi hamda mehnat unumdorligining iqtisodiy rivojlanish jarayoniga qanday ta'sir ko'rsatishi ilmiy va statistik jihatdan tahlil qilinadi.

Tadqiqot doirasida O'zbekistonda ish bilan bandlikning so'nggi yillardagi tendensiyalari o'rganilib, mehnat bozori rivojlanishining asosiy omillari va ishsizlik darajasining dinamikasi ko'rib chiqiladi. Ushbu maqolada regressiya tahlili, ko'p o'zgaruvchili tahlil va vaqt ketma-ketligi (time-series) usullaridan foydalangan holda ish bilan bandlik va iqtisodiy o'sish o'rtasidagi bog'liqlik statistik jihatdan asoslab beriladi.

Mehnat bozorining barqaror rivojlanishi aholi daromadlarining oshishiga, kambag'allik darajasining pasayishiga va makroiqtisodiy ko'rsatkichlarning yaxshilanishiga olib keladi. Shu sababli, maqolada bandlik siyosatini takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar ham ilgari suriladi. Ishsizlik darajasini pasaytirish, norasmiy sektordan rasmiy mehnat bozoriga o'tishni rag'batlantirish, mehnat unumdorligini oshirish va yangi ish o'rinlarini yaratish bo'yicha strategik chora-tadbirlar taklif etiladi.

Shuningdek, ish bilan bandlik va iqtisodiy rivojlanish bo'yicha xalqaro tajriba tahlil qilinib, O'zbekiston uchun mos keladigan samarali strategiyalar ishlab chiqish muhimligi ta'kidlanadi. Mazkur maqola mehnat bozori siyosatini shakllantirish, iqtisodiy islohotlar samaradorligini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlash yo'nalishlarida tadqiqotchilar, iqtisodchilar va siyosatchilar uchun muhim ilmiy maba bo'lib xizmat qiladi.

Kirish

Ish bilan bandlik darajasi har bir davlat iqtisodiyotining muhim ko'rsatkichlaridan biridir. Ish bilan band aholining daromadi ortishi iqtisodiy faollikni oshirishga xizmat qiladi, ishsizlikning yuqori darajasi esa iqtisodiy turg'unlik va ijtimoiy muammolarni keltirib chiqaradi. O'zbekiston mehnat bozori oxirgi yillarda sezilarli o'zgarishlarga uchradi: demografik o'sish, migratsiya jarayonlari va iqtisodiy islohotlar mehnat bozoriga bevosita ta'sir ko'rsatdi.

shbu tadqiqotning asosiy maqsadi – ish bilan bandlik va iqtisodiy rivojlanish o'rtasidagi bog'liqlikni statistik jihatdan tahlil qilish va mehnat bozorining barqaror rivojlanishini ta'minlashga qaratilgan ilmiy asoslangan tavsiyalar ishlab chiqishdir.

Mazkur maqolada ish bilan bandlik statistikasi, ishsizlikning asosiy sabablari va mehnat bozoridagi o'zgarishlar tahlil qilinadi. Ish bilan band aholining iqtisodiy faolligi va mehnat unumdorligi iqtisodiy o'sishning muhim omillaridan biri ekanligi ilmiy va statistik dalillar bilan asoslanadi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Mehnat bozorini o'rganishda xalqaro va milliy tadqiqotlar muhim ahamiyatga ega. Keynes (1936) o'zining ish bilan bandlik nazariyasida talab va taklif muvozanati asosida ishsizlik darajasi shakllanishini tushuntirgan. Becker (1964) esa inson kapitali nazariyasini ilgari surib, malakali ishchi kuchi iqtisodiy rivojlanishga qanday hissa qo'shishini tahlil qilgan.

Jahon Banki va Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) mehnat bozorida tendensiyalar va ishsizlik darajasi bo'yicha muntazam hisobotlar e'lon qiladi. Bu ma'lumotlar asosida O'zbekistondagi bandlik holati xalqaro tajriba bilan taqqoslanadi.

Statistik tahlil va natijalar

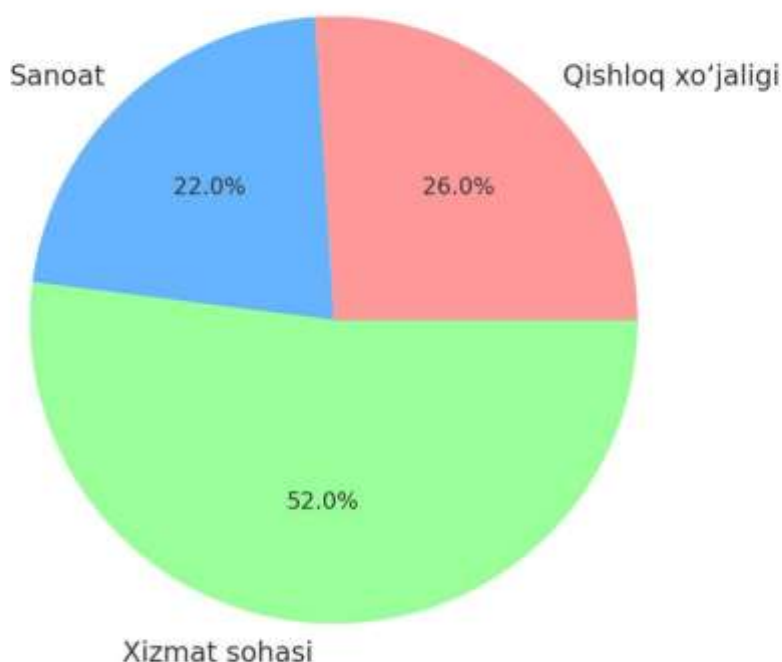
1. Ish bilan bandlikning umumiy ko'rsatkichlari

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonda mehnatga layoqatli aholining 67% band bo'lib, ularning yarmidan ko'pi xususiy sektorda ishlaydi. Bandlikning sohalar bo'yicha taqsimoti quyidagicha:

- Qishloq xo'jaligi – 26%
- Sanoat – 22%
- Xizmat ko'rsatish sohasi – 52%

Bu ko'rsatkichlar mehnat bozorining xizmatlar sektoriga o'tishini ko'rsatmoqda.

O'zbekistonda Ish bilan Bandlikning Sektorlar Bo'yicha Taqsimlanishi

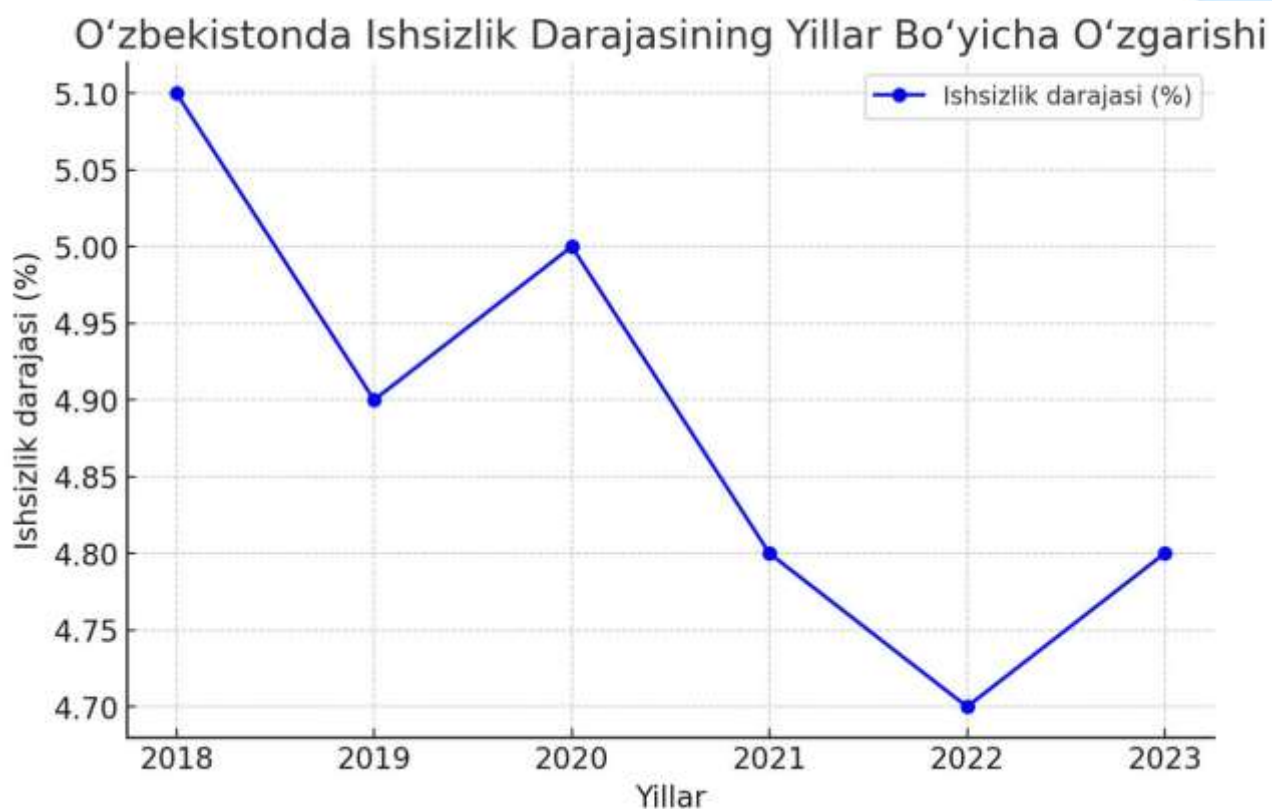

Bu diagramma O'zbekistonda ish bilan bandlikning sektorlar bo'yicha taqsimlanishini ko'rsatadi

2. Ishsizlik darajasi va demografik omillar

O'zbekistonda ishsizlik darajasi 4,8% ni tashkil etadi. Biroq, yoshlar ishsizligi yuqoriroq – 9-10% atrofida. Xotin-qizlar orasida bandlik darajasi erkaklarga nisbatan pastroq bo'lib, 44% ni tashkil etadi.

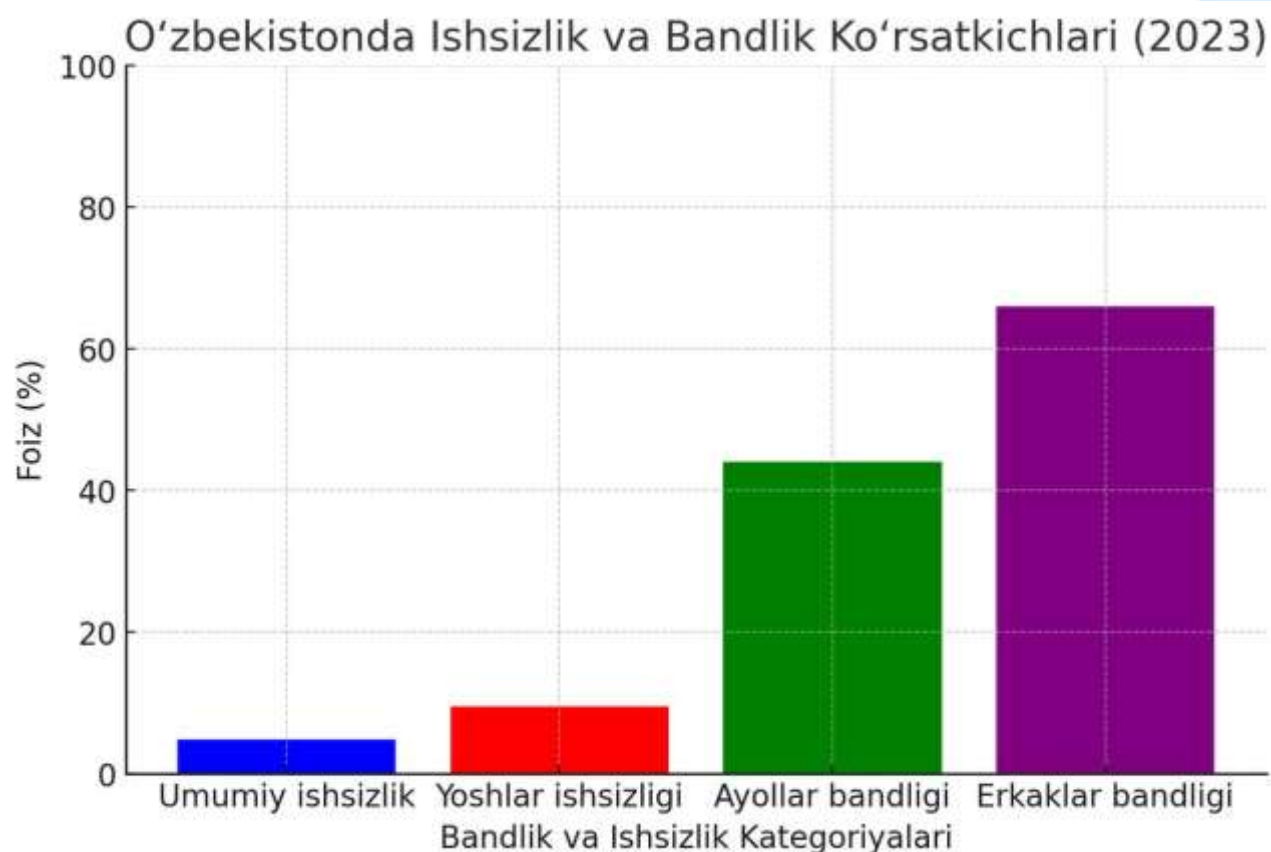
Migratsiya ham mehnat bozoriga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. So'nggi ma'lumotlarga ko'ra, O'zbekistonning 2 millionga yaqin fuqarosi chet elda mehnat faoliyati bilan shug'ullanadi.

Bu diagramma O'zbekistonda ishsizlik darajasining 2018–2023 yillar oralig'ida qanday o'zgarib borishini ko'rsatadi.

3. Mehnat unumdorligi va iqtisodiy o'sish

O'zbekistonda mehnat unumdorligi o'sishi yillik 3-4% atrofida bo'lib, bu raqam mintaqadagi boshqa davlatlar bilan solishtirganda o'rtacha natija hisoblanadi. Sanoat va texnologik sohalarga investitsiyalar oshgani sari unumdorlik ham oshmoqda.

Ushbu diagramma O'zbekistonda 2023-yil uchun umumiy ishsizlik, yoshlar ishsizligi va gender bo'yicha bandlik darajalarini taqqoslaydi.

Xulosa va takliflar

Tadqiqot natijalariga ko'ra, ish bilan bandlik va iqtisodiy rivojlanish o'rtasida kuchli bog'liqlik mavjud. Mehnat unumdorligini oshirish va yangi ish o'rinlarini yaratish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda muhim omillar sanaladi.

Takliflar:

1. Yangi ish o'rinlarini yaratish

- Raqamli iqtisodiyot va texnologik innovatsiyalar asosida yangi ish o'rinlarini yaratish.
- Xususiy sektor va startaplarni qo'llab-quvvatlash.

2. Kasb-hunar ta'limini rivojlantirish

- Ishchilarni bozor talablariga mos keladigan kasblarga o'qitish.
- Mehnat bozorining o'zgarishlariga moslashtirilgan malaka oshirish dasturlarini ishlab chiqish.

3. Ayollar va yoshlar bandligini oshirish

- Xotin-qizlar va yoshlar uchun maxsus bandlik dasturlarini ishlab chiqish.
- Startap va kichik biznesni rivojlantirish uchun kredit va grantlar ajratish.

4. Norasmiy bandlikni kamaytirish

- Norasmiy sektorda ishlovchi aholini rasmiy mehnat bozoriga jalb qilish uchun imtiyozlar yaratish.

5. Mehnat unumdorligini oshirish

- Ishchilar uchun zamonaviy texnologiyalardan foydalanish imkoniyatini yaratish.
- Innovatsion sanoat klasterlarini rivojlantirish orqali samaradorlikni oshirish.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Keynes, J. M. (1936). The General Theory of Employment, Interest, and Money.
2. Becker, G. S. (1964). Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis.
3. Blanchard, O., & Katz, L. F. (1992). Regional Evolutions. Brookings Papers on Economic Activity.
4. Jahon Banki (2023). O'zbekistonda mehnat bozori va ish bilan bandlik hisobotlari.
5. Xalqaro Mehnat Tashkiloti (ILO) (2023). Employment and Labor Market Trends in Uzbekistan.